

Yıl/Year: 4, Sayı/Issue: 9, Ağustos/August, 2023, s. 1-16

Yayın Geliř Tarihi / Article Arrival Date
Yayın Geliř Tarihi: 31.05.2023

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
Yayınlanma Tarihi: 31.08.2023

ISSN: 2757-6000

Dr. Öğr. Üyesi şeyma Müge İBA

Selçuk Üniversitesi

mugeiba@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1612-2494

Dr. Öğr. Üyesi Sertaç GÜNEY

Selçuk Üniversitesi

sertac.guney@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9301-0026

SÜRDÜRÜLEBİLİR MALZEME İLE TEKSTİL HEYKELDE “JOANA SCHNEIDER” ÖRNEĞİ

ÖZET

Güncel sanat uygulamalarında malzeme ve tekniğin olanakları gün geçtikçe genişlemektedir. Postmodern süreçten bu yana bu ilişki çeşitli biçimlerde ele alınmıştır ve hala ele alınmaya devam etmektedir. Bu durum sürekli alternatif malzeme arayan bir yapıya dönüşmüştür. Bu bağlamda sürdürülebilirlik önemli bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde tekstil endüstrisinin çok yoğun tüketim ihtiyacına cevap verdiği bilinmektedir. Bu durum, beraberinde kullanılmayan, atık olarak değerlendirilebilen ya da parça tekstil ürünlerini, geri dönüştürülebilir yapıyla, bir kaynak olarak değerlendirmeyi mümkün kılmaktadır.

Bu çalışmada ilk önce, sürdürülebilirlik kavramı ve tekstil ilişkisi incelenecektir. Daha sonra malzeme olarak tekstilin tekniğe dönüşen yapıyla heykel sanattaki örneklerine değinilecektir. Bu örnekler içinde güncel sanatçılardan konuyu ele alış bakımından daha farklı bir yapıyla eserler üreten Joana Schneider’in işleri üzerinden değerlendirme yapılması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda Schneider’in işleri hem sürdürülebilir malzeme hem de süregelen bir içerik olarak değerlendirilip çalışma sonlandırılacaktır.

Bu çalışmanın bütününde araştırma ve bulguların derlenmesi sırası ile gözetilecektir. Araştırma sırasında çeşitli yazılı ve görsel kaynakların yanı sıra, internet veri tabanı ortamından da yararlanacaktır. Bu çalışmanın materyalini ise çeşitli görsel kaynaklar ve literatür taraması sonucunda elde edilen verilerin oluşturması hedeflenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Tekstil Heykel, Geri Dönüşüm Sanatı, Sanat ve Sürdürülebilirlik, Joana Schneider, Maske

IN TEXTILE SCULPTURE WITH SUSTAINABLE MATERIAL THE EXAMPLE OF “JOANA SCHNEIDER”

ABSTRACT

The possibilities of materials and techniques in contemporary art applications are expanding day by day. Since the postmodern period, this relationship has been handled in various ways and still continues to be discussed. This situation has turned into a structure that is constantly looking for alternative materials. In this context, sustainability emerges as an important phenomenon. Today, it is known that the textile industry responds to the need for intense consumption. This makes it possible to evaluate the unused, waste or piece textile products as a resource with their recyclable structure.

In this study, firstly, the concept of sustainability and the relationship between textiles will be examined. Then, the examples of sculpture in art will be mentioned with the structure of textile as a material turned into technique. Among these examples, it is aimed to evaluate the works of Joana Schneider, who produces works with a different structure in terms of handling the subject from contemporary artists. In this direction, Schneider's works will be evaluated as both sustainable material and an ongoing content and the study will be concluded.

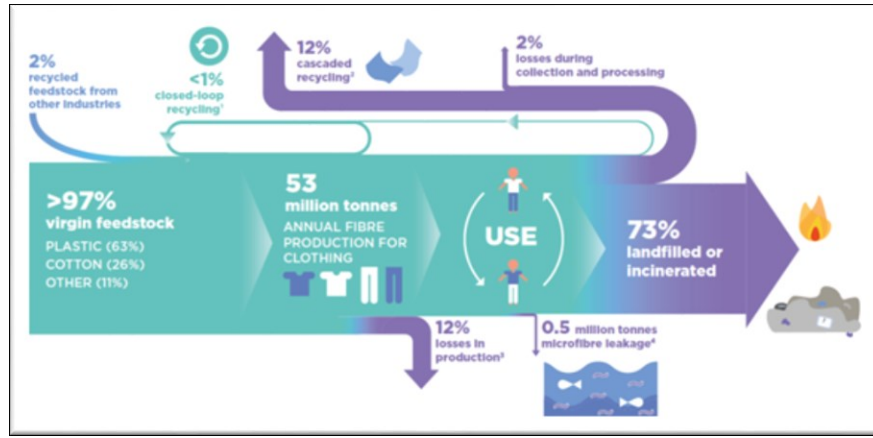
Throughout this study, research and compilation of findings will be observed in order. During the research, besides various written and visual sources, it will also benefit from the internet database environment. The material of this study is aimed to form the data obtained as a result of various visual sources and literature review.

Keywords: Textile Sculpture, Recycling art, Art and Sustainability, Joana Schneider, Mask

GİRİŞ

Günümüzde sürdürülebilirlik kavramı hemen hemen tüm sektörlerde karşımıza çıkmaktadır. Öncelikli olarak sivil toplum örgütlerinin ve devletlerin önderliğinde dikkat çekilmeye çalışılan bu kavramın, artık insanların bireysel olarak sahiplenmesi gerektiği bir noktaya gelmiştir. Sürdürülebilirlik, çevre dengesi ile ekonomik büyümeyi birlikte ele alan, hem doğal kaynakların etkin kullanımı sağlayan ve çevresel kaliteye önem veren hem de gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını tehlikeye sokmaksızın bugünkü ihtiyaçlarını karşılayabilen bir model olarak tanımlanmaktadır (Hazır Giyim Sektöründe Sürdürülebilir Trendler, 2017: 3). Bu model içerisinde bireylerin de etkin rol alması gerekmektedir. Bu rolün benimsenmesinde tasarımcılara ve sanatçılara önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir. Bu kapsamda sürdürülebilirlik sadece üretim açısından değil tüketim açısından da değerlendirilmelidir. Yaşam kalitesindeki artış, tüketim artışına yol açmaktadır. İnsanların bireysel olarak, ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde tüketim tercihlerinde bulunması ve gelecek kuşaklara yaşanabilecek bir dünya bırakabilmeleri sürdürülebilirlik kavramının özünü oluşturmaktadır. Üretim ve tüketim arasındaki dengenin kurulması ve döngüsel bir model içerisinde tüketilen malzemelerin üretime geri dönüşünün sağlanması büyük önem arz etmektedir. Bu döngüsel modelin sadece endüstriyel boyutunun değil sanatsal boyutunun da olması, bireylerin sürdürülebilirlik kavramını tamamen yaşam tarzlarına katabilmelerine destek olmaktadır.

Günlük hayatın vazgeçilmez bir parçası olan tekstil ve giyim, küresel ekonomide lokomotif bir sektördür. Günümüzde, tekstil endüstrisi doğal kaynakları büyük oranda kullanmakta bununla birlikte insan hayatına ve çevreye negatif etki etmektedir. Bu nedenle sürdürülebilirlik konusunda tekstil endüstrisi büyük bir etki faktörüne sahiptir. 53 milyon ton senelik lif üretimi ve bunun sadece %1’ den daha az bir oranının tekstil endüstrisi içerisine geri dönüştürülebilmesi her sene 100 milyon dolardan fazla kayıp anlamına gelmektedir. Üretilen giysilerin %73’ ünün kullanım dışı olarak çöpe atılması, tekstil endüstrisinin ne denli büyüyen bir problem olduğunun göstergesidir (Circular Fibres Initiative Analysis on the Share of Materials, 2017: 20). Görsel 1’ de giysi üretimindeki küresel materyal akışı gösterilmiştir.



Görsel 1. Giysi üretimindeki küresel materyal akışı (2015) (Circular Fibres Initiative Analysis on the Share of Materials, 2017: 20)

Tekstil ve giyim sektöründe sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için çeşitli girişimlerde bulunmaktadır. Tekstil üreticileri, geri dönüştürülmüş hammadde kullanarak üretilmiş ürün satışıyla, kullanılmış ürünleri geri dönüşüm için toplayarak ya da tasarımcılarının özel ürün tasarımlarıyla sürdürülebilirliğe dikkat çekmektedir. Sanatçılar ise kullanılmış giysi parçaları, üretim esnasında oluşan tekstil atıklarını sanat ürününe dönüştürerek sürdürülebilirliğe katkıda bulunmaktadır.

Sanatın Sürdürülebilirliğe Katkısı

Sanatın gelişim sürecinde pek çok akım, dönem ve hareket oluşmuştur. Sanatçılar önceleri doğayı taklit eden mimetik yaratıcılar, kültür ve insanlık tarihi geliştikçe kendi üsluplarını yaratabilen bir hale gelmişlerdir. Klasik sanat eğitiminin, akademinin dışına çıkıp sanatın boyutunu, etkisini ve yerini sorgulamışlardır. Bu süreçte sanatın entelektüel ve burjuva sınıfına hizmet ettiği durumları tersine çevirmişlerdir. Dünyanın içinde bulunduğu savaşlar, ekonomik yapı ve siyasal yapı da sanatın anlamının değişmesine etmen olan nedenlerden bazılarıdır. Ayrıca psikoloji, fizik, sosyoloji ve felsefe alanında yaşanan gelişmelerde sanatı kökten değiştirmiştir. Artık sanatçı kişilik gittikçe bilinçlenmiş ve neden/nasıl/ ne için sanat

yaptığı konusunda oldukça bilgilenmiştir. Bu dönemlerden en önemlisi de kuşkusuz savaşlarda verilen kayıplar, yeni dünya inşası ve Bauhaus okuludur.

Bauhaus okulunda başlayan işlevsel tasarım mantığı giderek daha olgunlaşmış ve kendine yeni bir janr bulmuştur. Tasarım, ergonomi, özgünlük ve sürdürülebilirlik kavramları pek çok açıdan tekstil materyallerini kullanarak yeni bir alana doğru yönelmeye başlamıştır. Özellikle sanayi devriminin etkisi ile sanatçı, zanaatçı ve tasarım ilişkisine yeni bir bakış açısı gelmiştir. Toplumsal değişimlerin yanı sıra, sanatçı da bu değişim sürecinden etkilenmiştir artık zanaatkâr ustalık becerisinin yanı sıra, aklını ve iç dünyasını da tasarımlarına özgün bir biçimde yansıtmaya başlamıştır. Bu süreç psikalizin keşfinden ve arketiplerin, bilinçaltı ya da bilinçdışının, kolektif bilinç ve kolektif bilinçdışının literatüre katkısından sonra gerçekleşmiştir. Özellikle 19.yüzyılın ikinci yarısında bilim, teknoloji ve sanat alanları, sanatçının kendi benliğini bulmasına ve sadece bu benlik ile sanatını yapmasına etki etmiştir (Sevim ve Çınar, 2019: 131). Böylece de sanatçı özgün tasarım, yorum ve teknikler geliştirmiştir. Malzeme, teknik ve sanat ilişkisi bakımından yenilikçi bir döneme girilmiştir. Postmodern süreçten günümüze kadar, pek çok sanatçı bu kavramları birleştirerek işler üretmeye devam etmektedir.

Günümüzde sürdürülebilirliğe katkı sağlayan sanatçılar, kendi alanları içerisinde atık malzemeleri estetik ifade biçimlerine dönüştürerek sanat eserleri üretmişlerdir. Genellikle şekil verilebilen, kullanımı ve işlenmesi kolay malzemeler tercih edilmektedir. Bu kapsamda esnek olması, eğrilebilmesi ve dayanıklı olması nedeniyle tekstil atıkları sanatsal kullanım için en ideal malzemelerdendir. Tekstil endüstrisi içerisinde tüketim öncesi ve tüketim sonrası oluşan atıklar değerlendirilerek tekrar bir ürüne dönüştürülebildiği gibi, kişi veya kişiler tarafından bu tür atıklar işlenerek sergilenebilir sanat eserleri haline getirilmektedir. “*Sanat işlerinin takipçileri, sanatı onu izleyerek tüketirken, modanın takipçileri modayı kıyafetler giyerek tüketirler*” (Kawamura, 2016: 152). Kıyafetler tüketici kullanımı sonrası atık durumuna düşerken, izleyerek tüketilen, tüketilmiş bir ürünün veya malzemenin dönüştürülmüş bir hali olarak sunulmaktadır. Böylece atık durumdaki malzemeler uzun yıllar sergilenebilir ürünler olarak gelecek kuşaklara aktarılabilmektedir (Akdemir ve Korkmaz, 2021). Burada sunulan eserin dayanıklı bir formda olması ve uzun yıllar formunu kaybetmemesi sanatın sürdürülebilirliğe katkısı açısından en önemli kriterdir.

Tekstil ve Heykelin Birbirine Yakınlaşması

Sanatçılar, en temel tekstil yüzeyi oluşum tekniği olan dokuma tekniğini eserlerinde kullanmışlardır. Dokuma tekniği, sınırlı bir desen ve motif imkânı sağlayabilmesine rağmen sanatçılar, herhangi bir motif ve desen tercih etmeyerek bir tekstil yüzeyi oluşturarak eserlerinde bu tekniği sadece renk ve tonlama etkisi ile kullanmışlardır. Elde edilen tekstil yüzeylerinin kolayca deformasyona maruz kalabilecek bir formda olmaları uzun yıllar sergilenebilir ürünler olarak gelecek kuşaklara aktarılmasına engel olabilmektedir. Bu

nedenle sanatçılar sunulan eserlerinde kullanacakları teknik ve malzemelerini seçerken, uzun yıllar formunu kaybetmeden sergilenmesini sağlayabilecek dayanıklı bir form kazandırmaya önem vermeleri gerekmektedir.

1969 yılında MoMA (Museum of Modern Art in New York)da Mildred Constantine'nin küratörlüğünü üstlendiği “Wall Hangings” isimli, sekiz ülkeden yirmi sekiz sanatçının katıldığı heykelsi tekstil formlardan oluşan bir sergi açılmıştır. Bu sergi ile disiplinlerarası farkların kalktığı ve değişik malzeme ve tekniklerle formların yapılabileceği fikri daha da net oluşmuştur. Sergi tekstil ve heykel ilişkisi bakımından çok yenilikçi bir tavırda değerlendirilmiştir.

Larsen ve Constantine, sergilerinin kritik bir miras bırakmasını istiyorlarsa bunu kendilerinin sağlamaları gerektiğini biliyorlardı. 1972'de MoMA kataloğunu genişleten Beyond Craft: The Art Fabric'i yayınladılar ve 1981'de The Art Fabric: Mainstream'i yayınladılar. İkinci alt başlık kesinlikle hüsni kuruntuydu, çünkü bu zamana kadar fiber sanat hareketi ilgi odağından çekilmiş, hippie makromesinin bir sonucu olarak reddedilmişti (aslında tam tersi olmuştu). Kadınların fiber hareketin birincil kahramanları olması, marjinalleştirilmesinde şüphesiz göze çarpan bir faktördü (URL 1).



Görsel 2. (Sol) Lenore Tawney, 1962, Dark River, linen and wood, 164 by 22 1/2 inches. Museum Of Modern Art, New York. Erişim: 01.01.2023 <https://www.artnews.com/art-in-america/features/lenore-tawney-mirror-of-the-universe-john-michael-kohler-arts-center-1202686823/>



Görsel 3. (Sağ) Claire Zeisler, Red Preview, 1969, Jute, flanges square knotted and wrapped; cascading ends, 240 × 150 cm (96 × 60 in.), Art Institute Chicago. Erişim: 01.01.2023, <https://www.artic.edu/artworks/56108/red-preview>

Söz konusu tekstil olduğunda çeşitli tekniklerle hacimsel formlar yakalayan heykel ve lif sanatını yakınlaştıran pek çok sanatçı olmuştur. Geleneksel yöntemlerle dokuma tezgâhında dokuma yapan Lenore Tawney şeritler halinde bölerek dokuduğu tapestry’lerle özgün ve soyut arayışlara girerek form ve hacim ilişkisinde espası değerlendirmiştir (Görsel 2). Claire Zeisler ise serbest düğüm tekniğine dayanan oldukça büyük ölçekte makrome yapılarla formlar inşa etmiştir (Görsel 3).



Görsel 4. Sheila Hicks, Enstalasyon. Erişim: 01.01.2023, <https://www.sheilahicks.com/>

Sheila Hicks sarılmış ve dikilmiş modüler parçaları deneysel dokumalarla şekillendirmiş kendine özgü renklendirme yaparak sonlandırmıştır (Görsel 4). Enstalasyonlar yaparak tekstilin mekân içindeki yerini de sorgulamış ve devasa yapılarıyla o güne kadar olan tekstil algısını ironik bir biçimde yıkarak, görsel imaj temelli belleklere tekstil heykellerini farklı alanlara konumlandırarak uygulamıştır.



Görsel 5. Magdalena Abakanowicz, Erişim: 01.01.2023, <https://gloswielkopolski.pl/instalacja-magdaleny-abakanowicz-sprzedana-za-8-mln-zl-nalezala-do-kolekcji-robina-williamsa/ar/c13-14544283>

Polonyalı sanatçı Magdalena Abakanowicz ise resim ve heykel öğreniminin de etkisiyle, kendi başına ayakta durabilen büyük boyutlu dokusal ve hacimsel yapılarıyla heykelsi formları biçimlendirmiştir (Görsel 5).

Yugoslavyalı sanatçı Jagoda Buic dokumanın sınırlarının ötesindeki yorumlarıyla (Koşar. 2016: 198) anıtsal etkiler yakalamış ve tapestry ile heykel yaklaşmasını bir üst boyuta taşımıştır (Görsel 6). Tek başına ayakta durabilen bir nevi monolit yapısıyla tekstil heykeller, arkaik görsel imajları çağrıştırmakla aşinalık yakalamıştır.

Sürdürülebilir malzeme ile tekstil heykeller güncel sanat içerisinde çokça kullanılan bir olgudur. Bu alanda bazı sanatçılar tüketim toplumuna dikkat çekmek, kişisel müdahale ve doğal kaynakların tükendiğine dair sözlerini bu tarz yöntemlerle sanat yaparak ifade etmektedirler. Bu güncel sanatçılardan biri de Emma Freeman'dır. Emma Freeman tekstil heykellerinde öncelikle doğal malzemeleri kullanarak kendi müdahalesini gerçekleştirmektedir. Bunu kendi anlatımıyla bulunan doğal malzemeleri tüylü iplikle birleştiriyor, dokunuyor ve ardından kovan gibi doğal oluşumların etrafına sarıyor (URL 3). Zen Budizmi'nin ilkelerine odaklanan sanatçı bu süreci meditatif bir halde yapmaktadır.



Görsel 6. Jagoda Buić, Hangzhou Triennial of Fiber Art, Erişim: 01.01.2023,
<http://fiberartgallery.altervista.org/jagoda-buic/>

Ann B. Coddington ise dokuma ile heykeller yapmaktadır. Kendi sanatını dijitalleşen dünyaya karşın paradoksal bir şekilde insanları birbirine bağlama çabasıyla, insanları birbirinden ayıran, izole eden ve giderek daha karmaşıklaştıran yapıya karşı olarak (URL 4) yorumlamaktadır. Geleneksel sepetçilik zanaatını geliştirerek kendi üslubuyla harmanlamıştır.



Görsel 7. (Sol) Emma Freeman, kovan, iplik, Erişim: 09.02.2023, <https://emmafreeman.podia.com/fb28ff8d-c1c7-4974-89f1-9e55d07593e8>

Görsel 8. (Sağ) Ann B. Coddington, 2005, twined linen, Erişim: 09.02.2023,
<https://ux1.eiu.edu/~abcoddington/portfolio/wovens/wovens.html>

Patricia Downs tel ızgaralar etrafında şeritler haline getirdiği kullanılmış kumaşlardan heykeller yapmaktadır. Onun işlerinde kişisel süreçleri görmek ve üç boyuta dönüşüm evrelerini anlamak mümkündür.

Joyce Watkins King kendi sanatını şu şekilde tanımlar:

Tekstil ürünleri, dünya çapındaki kültürleri aşan evrensel bir dilin parçasıdır ve özel durumlar için güzellik, fayda, yaratıcılık ve semboller sunar. Kumaş, güçlü ve kalıcı bir şey yapmak için kaç ayrı ipin (kırılgan iplikler) bir araya gelebileceğinin bir metaforudur. Çoğu zaman işçiler, tüketiciler ve özellikle çevre için yıkıcı sonuçların farkına varmadan, çok fazla ucuz hızlı moda tüketme eğilimine karşı, işimde mümkün olduğunda ipliği, kumaşı ve buluntuları yeniden kullanmaya çalışıyorum (URL 5).

Sanatçı tekstilde geri dönüşüm mantığıyla hareket eder ve kitlesel tüketime dikkat çekerek işlerinde bu tarz vurgular yapmaktadır.

Derick Melander küresel tüketim ile giydiklerimizle kurduğumuz yakın ilişki arasındaki kesişimi keşfeden giysi heykelleri yaratmaktadır (URL 6).



Görsel 9. (Sol) Patricia Downs, Ulcerative Geodes karışık elyaf ve tel, 2020, Erişim: 09.02.2023, <https://www.patriciadownart.com/about-my-work>

Görsel 10. (Sağ) Joyce Watkins King, "When did jeans become fast fashion?", Erişim: 09.02.2023, <https://www.jwkingart.com/2018/10/11/when-did-jeans-become-he-backbone-of-the-fast-fashion-industry>



Görsel 11. Derick Melander, The Painful Spectacle of Finding Oneself, Katlanmış ikinci el giysi, ahşap ve çelik, Erişim: 09.02.2023, <https://derickmelander.com/clothing-sculpture-all-works/clothing-sculpture-the-painful-spectacle-of-finding-oneself/>

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü üzere, tekstil heykeller ayrı bir anlatım dili oluşturmaya başlamıştır. Tekstilin yüzeye yön veren yapısının heykelin formsal kaygılarıyla birleşmiş olduğunu söylemek mümkündür. Bu birliktelik heykelin sadece kütle sanatı olarak algılanmasına yönelik, ters köşe olabilecek yeni bir boyut kazandırmıştır. Temelde heykeldeki formsal kaygılar daha çok kütle ve espas kaygılı olduğu düşünülebilir. Tekstil ve heykelin buluşması ya da melez bir yapı oluşturması iki farklı disiplin içinde yeni bir yönelim başlatmıştır. Bu yönelimde tekstil sanatçıları temel kaygısı, heykelin anıtsal etkisini yakalamak olması mümkündür. Sadece anıtsallık değil aynı zamanda heykelin espas ve kütle ilişkisi bazında da yenilikçi bir tavır vardır. Bu tavır kendine bu melez oluşumla ayrı bir alan açmaktadır. Tekstil eserler genellikle uzamsal ilişki bazında biraz zayıf kalırken artık bu ilişki daha farklı bir mecraya taşınmıştır.

Çalışma kapsamında incelenen örneklerden güncel sanatçılara gelince, onların aradıkları etkiler daha kişisel ve yöresel bazdadır. Sanat temelde içsellik, öznel bir süreç ve bireysellik gerektirdiği için bu doğrultuda eserler görmek şaşırtıcı değildir. Ayrıca dijitalleşen bu çağ her şeyin kolay tüketildiği ve üretildiği, hiçbir şeyin pek de değerinin bilinmediği bir yapıdadır. El emeği gittikçe daha da değerlenmiş, el işçiliğinin kıymeti yeniden gündeme gelmiştir. Bilindiği üzere tekstil sanatında yöresel ve kişisel düğüm teknikleri, yöresel kumaşlar ve dokuma çeşitleri vardır. Bunlar dijital çağda yeniden değerlendirilmiş ve kendine bu anlamda bir alan açmıştır. Güncel sanatçılardan bazıları da bu alana hitap eden işler yapmaktadırlar.

Ayrıca tekstil heykellerinin çoğunu kadınların yaptığı da görülmektedir. Bu çalışmada ele alınan örnekler bazında değerlendirme yapmak gerekir ise tekstilin kültürel ve domestik yapısının yerini evrensel anlatım biçimleriyle şekillenen örneklere dönüştüklerini söylemek mümkündür. Bu örnekler içinde Joana Schneider’ı farklı kılan en önemli özellik kuşkusuz ki sürdürülebilir malzeme ile kendi tekniğini oluşturmasıdır.

Joana Schneider Örneği

1990 doğumlu sanatçı tekstil ve moda eğitimi almıştır. Alman olan sanatçı okul döneminde deniz ile karşılaşması mesleki bir dönüm noktasına gelmesine sebep olur. Scheveningen ve Katwijk'teki denizcilerin ağ yapımlarını seyrederken ağların bazılarının yalnızca iki hafta kullanıldığını fark eder. Böylece bu ağlardan yeni bir tür sürdürülebilir bir teknik yapmaya karar verir. Bulduğu bu yeni teknikle kullanılmayan eski balıkçı ağlarını ve balıkçıların kullandığı düğüm teknikleriyle birleştirerek sürdürülebilir tasarım mantığında hacim verilebilecek bir yapıya dönüştürür. Mezuniyet için geliştirdiği bu proje ile Schneider, Keep an Eye Textile & Fashion Ödülü'nü alır (URL 2). Böylece kendi üslubunu yaratacak adımları atmış olur.



Görsel 12. Joana Schneider, “Frackles” ,2022, 135 x 210inc., atılmış halatlar, saman, denizcilerin avuç içi kullanılarak organik pamuk tığ işi, samanla örgü, Erişim: 01.01.2023,
<https://www.joanaschneider.nl/characters1?pgid=laee677g-5949739c-966e-48da-8176-cbff58cbebf8>

Schneider, eserinde malzeme olarak kolayca çalışılır ve şekil verilebilir artık ipler, hasır ve organik pamuk kullanmıştır. Malzemeleri özel bir ekipman kullanarak tığ işi formunda yüzey oluşumunu gerçekleştirmiştir. Tığ işi tekniği ile esere daha sağlam ve dayanıklı bir form kazandırılması sağlanmıştır.

Joana Schneider tekstil heykellerini yaparken genellikle organik formlar tercih etmektedir. Fakat kendi düğüm ve dokuma tekniğiyle giderek ebatları büyüyen karakterler yaratmaya başlar. Tekstil heykeller onun elinde heykelsi ifadeler bulur. Bu ifadecilik yumuşak düzey yapısında rastlanması ve elde edilmesi zor karakteristik unsura dönüşür (Görsel 12). Schneider’ın form kazandırdığı devasa masklar arkaik dönemlerden çıkmışçasına, adeta primitif sanatı işaret etmektedir. Bu tarz bir görsel grameri, dokular ve renklerle farklı ama kolektif bilinç açısından da bir o kadar tanıdık örneklerle dönüştürmüştür. Jung kolektif bilinç ve kolektif bilinçdışı literatüre kazandırırken, bu iki alan için de insanlığın beslendiği ortak bir havuz benzetmesini yapmıştır. Jung’a göre; bu bağlamda insanlık evrensel bazda birbirine bağlı ve en derinde aynı görsel kaynağa sahiptir. İnsanlığı birbirine bağlayan bu havuz, her türlü insansal deneyimden oluşmaktadır. Jung’a göre insanlık bu havuz sayesinde gelişir. Bu havuzdaki öğelere ulaşma şekli farklılık gösterse de bilinçli ya da bilinçsiz olarak her insan bu havuzdan hem beslenmekte hem de havuzu beslemektedir. Sanatçılar için bu durum insanlığın ortak gramerini içeren zengin bir kaynağa dönüşmektedir.



Görsel 13. Joana Schneider, “Totem Raufen”, 2018, 370 x 270inc., Yelkencinin avuç içi kullanılarak atık ip ile tığ işi, ip birleştirme, Erişim: 01.01.2023, <https://www.joanaschneider.nl/characters1?pgid=laee677g-af8a68c9-4160-4521-a044-c7c150cb6d8b>

Schneider, eserinde atık halatları uç uca ekleyerek yüzey oluşturmuştur. Uç uca eklemeyi yine özel bir ekipman kullanarak tığ işi yöntemi ile gerçekleştirmiştir. Kalın halatlar kullanarak büyük boyutlarda eserler elde edebilmiştir. Görsel 13’deki “Totem” de Schneider’ın kolektif bilinçte yer alan en güçlü olgulara nasıl bir çağrışım yaptığını bir kez daha göstermektedir. Bu çağrışımlar serbest olabileceği gibi ifadeciliğin çok yoğun olduğu ve salt anlamın peşinde olan yaban sanatı hatırlatmaktadır.

Maskların insanlık tarihi boyunca neredeyse her kültürde bir yeri olduğu bilinmektedir. Masklar insanlık tarihinde yaban insanın kullandığı ilk ve en temel portre ifade şekillerinden

oluşmaktadır. Yabanıl toplumlarda çoğunlukla inanışsal temelli ayinlerde ya da ritüelistik anlarda kullanıldıkları düşünülmektedir. Masklar, temelde insanın olmadığı ya da olamayacağı bir hale girmesine yardımcı olmaktadır. Bir bakıma insanı kendi kimliğini gizlerken başka bir kimliğe büründüren bir yapıya dönüştürür. Özellikle Şamanizm inancında toplu ayinlerde, şaman ruhuna eş olmak istediği hayvanın ya da o topluluk için önemli olan totemin ruhuyla ilişki kurmak bazında kullanır. Bu sebeple neredeyse her yaban toplumunda maske kullanılır. Bu maskeler her kültürün yapısına göre farklılık gösterir. Yaban toplumlardan sonra primitif sanatla ilgilenen pek çok güncel sanatçı da maskeler yapmaktadır. Bunun sebebi olarak temelde masklar insanlığın en eski ifadesel formlarını taşıdığı düşünülürse kolektif bilinçte ve kolektif bilinçdışında bu imajın var olduğunu söylemek mümkündür. Ata kültürlerden gelen yadsınamaz imajlar pek çok zaman sanatçılara ilham olmuştur.



Görsel 14. (Sol) Joana Schneider, “Punk Boy”, 2022, 205 x 160inc., atık ip ile tığ işi, ip birleştirme, Erişim: 01.01.2023, <https://www.joanaschneider.nl/characters1?pgid=laee677g-78323090-611c-4cd3-8ef0-f48bc6185706>

Görsel 15. (Sağ) Joana Schneider, “Fugitive”, 2019, 300 x 200inc., halat atığı, geri dönüştürülmüş PET iplik, polyester, Erişim: 01.01.2023, <https://www.joanaschneider.nl/characters2?pgid=19r28ppz-6f30a7e6-7c88-456e-9426-0e686e4d9cf5>

Güncel sanatta masklar arkaik dönemdekinden farklı olarak pek çok değişik materyalle yapılmaktadır. Genellikle etkileri ve büyüklükleri çarpıcıdır. Fakat güncel sanatta maske kullanımını arkaik dönemlerden farklı olarak inanışsal temelli değildir. Burada sanatçının genel kaygısı evrensel bir imajı yöresel bir dokunuşla hem kişisel hem de çoğunlukla sadeleştirerek yansıtmaktır. Bu bağlamda Schneider’ın masklarında yeni bir teknikle insanlık tarihi bakımından eski ifadeleri görmek mümkündür (Görsel 14).

Schneider, eserinde atık halatları kullanmıştır. Atık halatların kullanım sırasında maruz kaldığı şartların etkisiyle meydana gelen kendine has ton geçişleri, eserde kendini göstermektedir. Schneider maskalarında, hem malzemenin hem de ifadeciliğin sınırlarını ne denli zorladığı örneklerde görülmektedir (Görsel 11-12). Onun maskaları sürdürülebilir bir teknikle ifadeye değer katması bakımından ve kolektif hafızanın kimliğini tekrar kazandırması bakımından oldukça farklı bir yaklaşımda olduğu görülmektedir.



Görsel 16. Joana Schneider, “Softcore”, 2020, 250 x 350inc., halat atığı, geri dönüştürülmüş PET iplik, polyester, Erişim: 01.01.2023, <https://www.joanaschneider.nl/characters2?pgid=19r28ppz-20421eb6-8da8-4622-af89-bbb578331029>



Görsel 17. Joana Schneider, “Fountain Man”, 2020, 250 x 190 inc., halat atığı, geri dönüştürülmüş PET iplik, polyester, Erişim: 01.01.2023, <https://www.joanaschneider.nl/characters2?pgid=19r28ppz-6ad9dfc4-b908-46b3-a1d1-0eb0cfb42b4d>

Sanatçı, eserlerinde atık halat ve geri dönüştürülmüş polyester ipler ile özel ekipman kullanarak tığ işi yöntemini kullanmıştır. Ayrıca farklı süsleme teknikleri ile daha detaylı bir eser elde etmiştir. Gimp iplik tekniği ile halat yüzeyi üzerinde dalgalı bir efekt elde edilmiştir. Passementerie yöntemi ile atık halat yüzeyleri canlı renklerle kaplanmıştır.

SONUÇ

Çalışmada sürdürülebilir tasarım ve malzeme ile tekstil sanatının ilişkisi incelenmiştir. Tekstil heykellerin sanat dünyasına çıkışı örneklerle değerlendirilmiştir. Bu örneklerin öncülüğünde gelişim süreci hakkında genel yönelimler de konu dâhilinde çalışmaya katılmıştır. Çalışma kapsamında tekstil ve heykelin buluşma serüveninin nerede başladığı ve hangi örneklerle bu alana doğru meyillendiği görülmektedir. Böylece melez bir yapı oluşum aşamaları anlamaya çalışılmıştır. Tekstil heykellerin form, mekân, içerik ve espas ilişkisine bakılacak olunur ise bu ilişki, gün geçtikçe, yeni malzemeler üretildikçe ve sürdürülebilir mantığı daha da benimsedikçe daha da olgunlaşacaktır. Heykel uzamsal ilişki pratiğinin her yönüyle denemiş en etkili disiplindir. Bu sebeple tekstilin heykele yaklaşması ve melez bir yapı oluşturarak tekstilin bir ihtiyaç, temel kullanım malzemesi yapısından çıkması ile farklı bir sürece evrilmiştir. Bu durum tekstili uzamsal ilişki kurmada yaşadığı temel zorluktan ve zorunluluktan kurtarmış ve kendine yeni bir gramer yaratmaktadır. Bu süreçte kendi üslubunu ve tekniğini oluşturan sanatçılar kendi alanlarında fark yaratmaktadır. Bunlardan biri de Joana Schneider'dır.

Bu makale kapsamında Lenore Tawney, Claire Zeisler, Sheila Hicks, Magdalena Abakanowicz Jagoda Buic, Emma Freeman, Ann B. Coddington, Patricia Downs, Joyce Watkins King ve Derick Melander'in tekstil heykelleri incelenmiştir. Bu heykellerden bazıları, sanatçıların özgün üslupları hariç formalsal olarak tekstil ve heykelin yakınlaştığı benzer örnekler olarak değerlendirilebilir. Bunlar arasındaki benzerlikten kasıt, öncelikle ifade olmayışı, tekstilin kendi dilini tam hissettirmeyişi, daha soyut ve kavramsal yaklaşımları ile ayrıca tekstilin yüzey sergileme fikrini dikey yaklaşımla heykelin anıtsal yapısına dönüştürmeleri bakımından değerlendirilmiştir. Güncel sanatçıların müdahaleleri ise daha çok dijitalleşme karşıtı, toplumsal tüketime ve sürdürülebilirliğe dikkat çeken örnekler olarak değerlendirilebilir. Güncel eserlerde sanatçının kişiseliliğinin daha ön planda olduğu görülmüştür. Yumuşak yüzeyler farklı düğüm ve dokuma teknikleriyle şekillenmiş ve boyut kazandırılmıştır. Bu bağlamda yumuşak yüzey ve kütle yapısı hacimsel etkilere dönüşmüştür. Fakat makalede incelenen Joana Schneider'ın eserlere yaklaşımı bahsedilen yapıdan oldukça farklıdır.

Sonuç olarak kadın bir sanatçı olarak Schneider eril formlara ulaşmıştır. Yoğun bir el işçiliği gerektiren tekniğiyle tekstili domestik yapıdan çıkarmış onun yerine arkaik atalardan gelen imajlara dönüştürmüştür. Bu dönüşümde hem formlar içerik bakımından, hem de kullandığı malzeme bakımından, sürdürülebilir olgular olarak ayrılmaz bir yapı oluşmuştur. Bu yapılar temelde kütleli olması beklenen sert hacime sahip algısı yaratan yumuşak yüzey sanatıdır. Tekstil heykelde bu denli ifadeciliğe nadir rastlanıldığını söylemek mümkündür. Aynı zamanda

hem içerik hem de malzeme bakımında süreklilik esas alınmıştır. Schneider’ın sürdürülebilir malzemeyi kendi tekniği ile daha da kalıcı hale getirmiştir. Bunu sadece malzeme bazında değil aynı zamanda insanlığın kolektif bilincinde uzun zamandır çok etkili bir yere sahip olan en köklü imajlardan biri masklar ile de yapmıştır. Bu durum da onun sanatını hem içerik hem de malzeme tekniği bakımından ünik, hem sürdürülebilir hem de özgün kılmıştır.

KAYNAKÇA

Akdemir, İ. ve Korkmaz, F.D., (2021). Sürdürülebilirlik Bağlamında Moda ve Sanat İlişkisi. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 1 (1), ss.191-207.

Circular Fibres Initiative Analysis on the Share of Materials., 2017.,
<https://www.ellenmacarthurfoundation.org/assets/downloads/A-New-Textiles-Economy-Summary-of-Findings-Updated-1-12-17.pdf>

Kawamura, Y. (2016). *Moda-loji: Moda Çalışmalarına Giriş*. Çev. Ş. Özüdoğru. Ayrıntı Yayınları.

Koşar, S.T.A. (2016). *Lif Sanatında Hacmin Etkilerine Farklı Yaklaşımlar*. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tekstil ve Moda Tasarımı Anasanat Dalı Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi, İzmir.

Uludağ Hazır Giyim ve Konfeksiyon İhracatçıları Birliği AR-GE ve Pazara Giriş Şubesi, (2017), Hazır Giyim Sektöründe Sürdürülebilir Trendler, 1-41.

Sevim, S. S. & Çınar, S. (2019). Artistik Seramiklerde Alternatif Bir Malzeme Olarak Lületaşı Kullanımı. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 9 (1), 128-145. DOI: 10.20488/sanattasarim.600436

İnternet Kaynakçası

<https://www.joanaschneider.nl/> (Erişim Tarihi:01.01.2023)

URL 1. Adamson,G.(2020). Experiencing the Shock of the Old, Fiber Artists Rediscover Shows Like MoMA’s Pivotal 1969 “Wall Hangings”. *Art in America*.
<https://www.artnews.com/art-in-america/features/wall-hangings-moma-rediscovered-fiber-art-1202692079/> (Erişim Tarihi:12.12.2022)

URL 2. #Meet The artist: Joana Schneider. Art Rotterdam.
<https://www.artrotterdam.com/2022/04/22/meet-theartist-joana-schneider/> (Erişim Tarihi:01.01.2023)

URL 3. <https://notrealart.com/contemporary-textile-artists-womens-history-month-2022/> (Erişim Tarihi:01.01.2023)

URL 4. <https://ux1.eiu.edu/~abcoddington/portfolio/> (Erişim Tarihi:01.01.2023)

URL 5. <https://www.jwkingart.com/contact> (Erişim Tarihi:01.01.2023)

URL 6. <https://derickmelander.com/> (Erişim Tarihi:01.01.2023)